

Conferințele tehnico-științifice
ENERGIE, EFICIENȚĂ, ECOLOGIE ȘI EDUCAȚIE
Ediția a-VIIa
INSTALAȚII PENTRU CONSTRUCȚII ȘI ECONOMIA DE ENERGIE
Ediția a-XXXIVa
4-5 iulie 2024, CHIȘINĂU, REPUBLICA MOLDOVA

SOLUȚII LEGALE ȘI ASPECTE PRACTICE DE OPERARE A SISTEMULUI DE TRANSPORT GAZE NAATURALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

VALENTIN TONU

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Stefan cel Mare 168,
SA "Moldovagaz"
Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Pușchin 64
e-mail: valentin.tonu@moldovagaz.md

Rezumat

În lucrare sunt prezentate particularitățile constructive ale sistemului de transport gaze naturale al Republicii Moldova, invocată lipsa nodurilor fiscale de măsurare gaze naturale în punctele de delimitare a proprietății dintre SRL „Moldovatrangaz” și SRL „Tiraspoltrangaz”, SRL „Moldovatrangaz” și Operatorul Sistemului de Transport din Ucraina, abordate aspecte specifice legale și politice, condiționate de regiunea separatistă transnistreană. Particularitățile menționate impun reguli specifice de operare în raport cu cele clasice europene, prevăzute de codul rețelelor. În scopul soluționării problemelor specificate s-au identificat soluții prin încheierea acordului de transmitere în folosință a capacității rețelelor de transport din culoarul transbalcanic a operatorului de rețea nelicențiat SRL „Tiraspoltrangaz” către SRL „Moldovatrangaz”, semnarea acordurilor de operare a punctelor de interconectare virtuală a segmentelor cu bilanț comun de gaze naturale; alte documente conexe.

1. Introducere

La momentul fondării SA „Moldovagaz”, întreprindere vertical integrată, în care SAP „Gazprom” deține 50% acțiuni, Guvernul Republicii Moldova - 35%, administrația din Transnistria - 14% și persoanele fizice -1%, pe teritoriul Republicii Moldova activau 2 operatori de sistem de transport, întreprinderi afiliate SA „Moldovagaz”:

- SRL „Moldovatrangaz”, care exploatează 1559,8 km conducte magistrale;
- SRL „Tiraspoltrangaz”, exploatează 360 km conducte magistrale.

SRL „Tiraspoltrangaz”, operator al sistemului de transport din Transnistria, teritoriul necontrolat de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova, nu a solicitat licențierea activității sale în organele abilitate ale statului conform legislației Republicii Moldova și și-a desfășurat nelicențiat activitatea în ultimii 25 de ani, asigurând transportul gazelor naturale în regim de tranzit pe culoarul transbalcanic de conducte magistrale, pentru consumatorii de pe malul drept al Nistrului și cei din regiunea transnistreană.

În perioada 1999-2019 funcția de operator de sistem în Republica Moldova era executată de către SA „Moldovagaz” prin esența poziției deținute în baza contractului de import și de transport în regim de tranzit a gazelor naturale ale SAP „Gazprom” spre țările din regiunea balcanică, dar și în baza [1], prin care era desemnat operator de sistem. Pentru executarea contractelor menționate SA „Moldovagaz” întreținea reprezentanți la punctele de interconectare (PI) Alexeevca, Grebeniky, Ananiev, Limanscoe, Căușeni și PI - virtual Orlovca, amplasat la hotarul Ucraina – România (fig.1), care încheia segmentul de bilanț comun SRL „Moldovatrangaz” – SA „Ukrtrangaz”, actualmente Operatorul sistemului de transport din Ucraina (OGTSU).

Gaze naturale achiziționate în condițiile DAP de la SAP „Gazprom” de către SA „Moldovagaz” pentru consum intern, cât și cele în regim de tranzit spre țările regiunii Balcani și Turcia, preluate prin punctele de interconectare ale sistemelor de transport din Ucraina și Republica Moldova Alexeevca, Grebeniky și Ananiev, erau transportate pe/prin teritoriul Republicii Moldova în bază de Contract cu SA „Moldovagaz” de către SRL „Moldovatrangaz” și SRL „Tiraspoltrangaz” în zonele stabilite de activitate.

2. Particularitățile sistemului de transport al Republicii Moldova

Sistemul de transport al Republicii Moldova este specific prin faptul că între zonele de operare ale SRL „Moldovatrangaz” și SRL „Tiraspoltrangaz” în perimetrul PI Alexeevca, Grebeniky, Ananiev, Limanscoe și Căușeni nu există noduri de măsurare a volumelor de gaze naturale transportate. Aceeași situație este și în perimetrul conductelor culoarului transbalcanic între PI Căușeni (Republica Moldova) și PI Orlovca (Ucraina), exploatate de SRL „Moldovatrangaz” și OGTSU, în care conductele de transport operate de ambii operatori traversează hotarul Republicii Moldova - Ucraina de 8 ori.

Toate aceste particularități impun reguli specifice de operare a sistemelor de transport, inclusiv și de formare zilnică a bilanțului comun pentru determinarea volumului de gaze alocate

în zonele de operare ale celor 3 operatori de rețea (SRL „Moldovatrangaz” și SRL „Tiraspoltrangaz”, SRL „Moldovatrangaz” și OGTSU), inclusiv:

- Acorduri de operare comună a segmentelor de sistem de transport dintre două stații de măsurare gaze naturale de frontieră și punctele de ieșire către consumatorii finali ale operatorilor adiacenți;

- Metodologii coordonate bilateral de determinare a stocului de gaze și Acorduri de repartiție a volumelor lor între operatori în segmentele menționate;

- Principii coordonate bilateral de determinare și Protocoale de repartiție a pierderilor de gaze naturale;

- Alte documente conexe.

Sistemul de transport menționat era conceput să transporte gaze naturale doar pe direcția Federația Rusă - Ucraina - Republica Moldova și în continuare spre țările regiunii Balcani și Turcia.

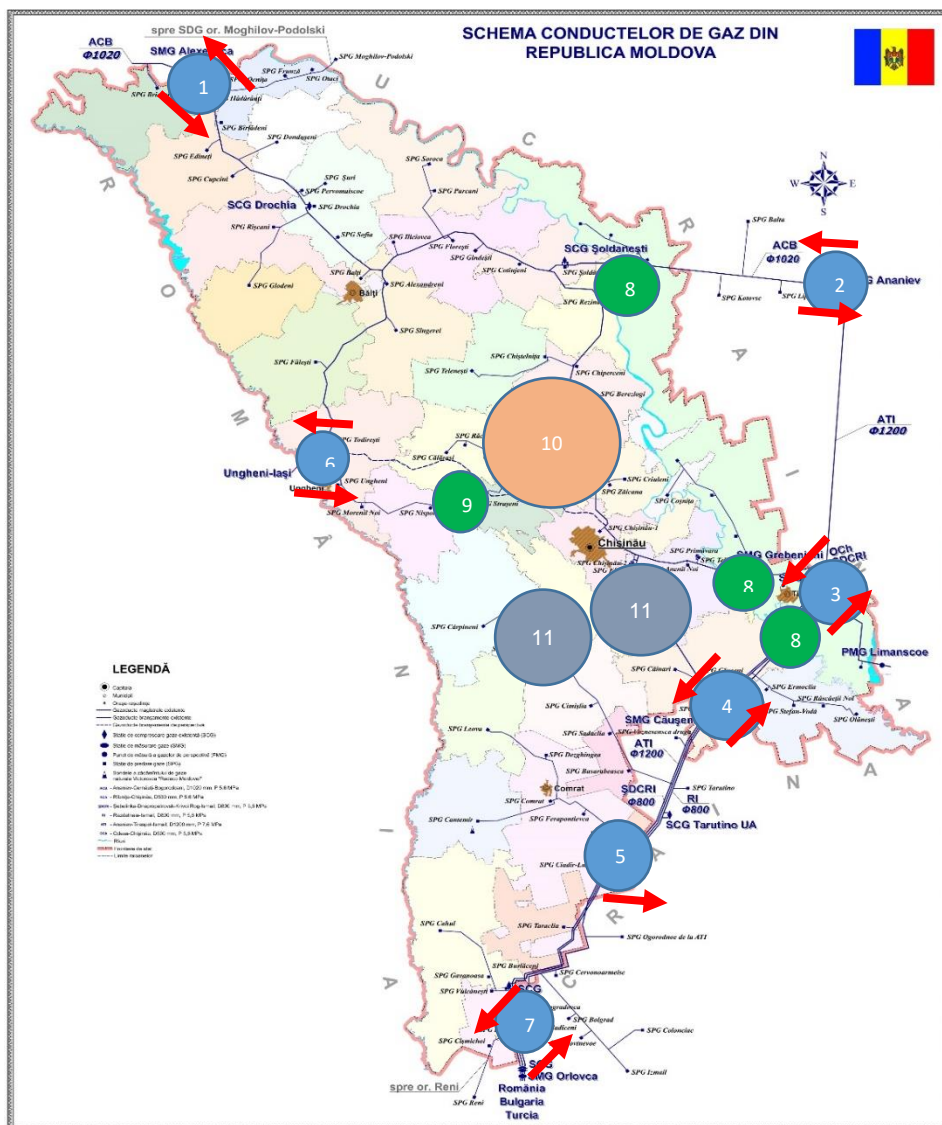
În scopul diversificării rutelor de transport în 2014 s-a dat în exploatare conducta de interconectare Iași – Ungheni, care urma să interconecteze sistemele de transport din România și Republica Moldova prin conducta Ungheni – Chișinău, pusă în operare în 2021.

- La finele anului 2019 s-a realizat proiectul ”Trasbalcanic revers-flow”. Astfel, s-au pus bazele interconectării bidirecționale a sistemului de transport al Republicii Moldova cu toate sistemele adiacente de transport ale țărilor vecine (fig.2) [2].

3. Specificul Operării sistemului de transport al Republicii Moldova în condițiile actuale

Începând cu 1 ianuarie 2020 în Republica Moldova, în baza [3], s-au pus în aplicare Regulile europene de operare a conductelor magistrale [4], prevăzute de Pachetul energetic III, care specificau implementarea unui șir de măsuri, inclusiv Acordul de interoperabilitate între OST din Republica Moldova și cei adiacenți din România și Ucraina.

În baza noii legislații, SA „Moldovagaz” s-a retras parțial de la hotare și a transmis SRL „Moldovatrangaz” funcțiile și reprezentanții pe PI Alexeevca, Căușeni și Punctul virtual de ieșire către consumatorii din sudul Republicii Moldova, care urma să înlocuiască PI - virtual Orlovca, amplasat la hotarul Ucraina - România. Dar, după 01.01.2020 SA „Moldovagaz” temporar a rămas să opereze punctele de interconectare Grebeniky, Ananiev și Limanscoe, urmare a particularităților constructive de interconectare ale rețelelor de transport din Ucraina și a celor din Republica Moldova, care aparțin SRL „Tiraspoltrangaz”, cât și a problematicii operării sistemului de transport din stânga Nistrului, pentru a nu bloca operabilitatea acestor puncte importante pentru aprovizionarea consumatorilor autohtoni și tranzitul de gaze naturale prin teritoriul țării.

I. Punctele de interconectare transfrontaliere:

- 1 Alexeevca (UA-MD)
- 2 Ananiev (UA-MD)
- 3 Grebeniki, Limanskoe (UA-MD)
- 4 Căușeni, Tocuz (UA-MD)
- 5 Puncte de ieșire din rețeaua de transport al gazelor naturale spre consumatorii transfrontalieri din Ucraina (UA-MD)
- 6 Ungheni (RO-MD)
- 7 Isaccea/Orlovca (RO-UA)

II. Puncte de interconectare dintre OST adiacenți

- 8 Cu SRL „Tirasoltransgaz”
- 9 Cu SRL „Vesmoltransgaz”

III. Puncte fizice de ieșire în rețelele de distribuție a

- 10 Către consumatorii din Republica

IV. Puncte fizice de ieșire spre consumatorii, instalațiile de utilizare ale cărora sunt racordate la

- 11 Către SAGNC „Transautogaz”
Către SRL „Garma Group”

Fig.1 Conductele magistrale ale Republicii Moldova și punctele de interconectare dintre rețelele OST autohtoni și cele ale OST din țările vecine.

Între timp, în colaborare cu administrația de la Tiraspol și organul de reglementare, analizând mai multe variante, inclusiv și transmiterea la deservire tehnică a rețelelor SRL „Tiraspoltransgaz” către SRL „Moldovatransgaz”, conform [5] s-a găsit soluția de operare a acestor puncte de către SRL „Moldovatransgaz” prin semnarea în aprilie 2022 a unui contract între SRL „Moldovatransgaz” și SRL „Tiraspoltransgaz” (în calitate de OST) în baza căruia SRL „Tiraspoltransgaz” transmite în folosință, contra plată, capacitățile sale de transport destinate transportului gazelor naturale consumatorilor de pe malul drept al Nistrului și a celor în regim de tranzit.

În schimb, SRL „Tiraspoltransgaz” obține serviciul de operare a fluxului de gaze naturale destinat consumatorilor din Transnistria, cu titlu gratuit.

De rând cu acesta, între SRL „Moldovatransgaz” și SRL „Tiraspoltransgaz” (în calitate de furnizor) se re-semnează în condițiile de activitate [6], contractul de prestări servicii de transport a gazelor naturale prin conducta Ananiev – Cernăuți – Bogorodceni (ACB) pe direcția Alexeevca-Râbnița pentru consumatorii din Transnistria, racordați la această conductă.

În plus celor menționate, noua legislație prevede separarea SRL „Moldovatransgaz” din cadrul companiei vertical – integrate SA „Moldovagaz” pentru asigurarea independenței operatorului sistemului de transport. Însă, acționarul principal SAP „Gazprom” pe parcursul anilor 2020-2023 a refuzat să susțină această măsură, invocând cerința de a achita datoriile istorice ale SA „Moldovagaz” pentru consumatorii din dreapta Nistrului, acumulate până în anul 2016. În opinia SAP „Gazprom” costul sistemului de transport reprezintă o asigurare a datoriilor istorice acumulate.

În această ordine de idei a fost adoptată [7], care specifică mecanismele de asigurare a independenței OST. Aceste mecanisme prevedeau desemnarea unui alt OST responsabil de operarea sistemului de transport național dacă OST SRL „Moldovatransgaz” nu reușește timp de 12 luni de la intrarea în vigoare a legii menționate să se certifice ca operator de sistem independent, iar rețelele de transport prin contract de locațiune trec în operarea noului OST desemnat.

Astfel, pe 19 septembrie 2023 SRL „Moldovatransgaz” i-a fost retrasă licența, iar funcția de operator al sistemului de transport național conform [8] i-a revenit OST SRL „Vestmoldtransgaz”, acționarii căreia fiind compania de stat SA „Transgaz”, România (75%) și Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (25%), care la moment opera conducta Iași-Ungheni-Chișinău cu o lungime de circa 130,4 km.

În continuare, SRL „Moldovatransgaz” rămâne să asigure mentenanța, reparațiile curente și capitale ale conductelor care aparțin cu drept de proprietate SA „Moldovagaz”

Utilizarea rutei alternative de alimentare cu gaze naturale a Republicii Moldova prin culoarul transbalcanic în regim revers

Fig.2 Ruta alternativă de aprovizionare cu gaze naturale a Republicii Moldova din Federația Rusă prin conducta subacvatică Turkstream (firul 2), Turcia, Bulgaria și România pe culoarul transbalcanic în regim revers.

SRL „Moldovatrangaz”, autorităților publice centrale și locale și altor agenți economici, transmise în locațiune VMTG, în bază de contract cu ultimul. La fel, prin Hotărârea [8], SRL „Vestmoldtrangaz” i-au fost transmise spre executare contractele de prestări servicii de transport, semnate între SRL „Moldovatrangaz” și alți participanți ai pieței, inclusiv contractele dintre SRL „Moldovatrangaz” și SRL „Tiraspoltrangaz” de transmitere, contra plată, în folosință a capacităților de transport din zona Transnistreană, direcția transbalcanică, destinate pentru transportul gazelor naturale consumatorilor de pe malul drept al Nistrului și a celor în regim de tranzit, cât și pentru transportul gazelor naturale pe direcția Alexeevca-Râbnița pentru consumatorii din regiunea Transnistreană, racordați la conducta ACB.

În consecință, pentru executarea primului contract în septembrie 2023 s-a semnat încă un contract între SRL „Vestmoldtrangaz” și SRL „Moldovatrangaz”, prin care SRL „Vestmoldtrangaz” vine să opereze punctele de interconectare Ananiev, Grebenichi și Limanscoe, iar asigurarea transportului fizic al gazelor naturale prin rețelele SRL „Tiraspoltrangaz” din punctele de interconectare menționate până la punctele de delimitare cu rețelele SRL „Moldovatrangaz”, rămâne a fi executată de SRL „Moldovatrangaz” conform contractului din aprilie 2022.

La începutul activității SRL „Vestmoldtrangaz” în calitate de operator al sistemului de transport invoca problema legalității contractului între SRL „Moldovatrangaz” și SRL „Tiraspoltrangaz” (în calitate de furnizor nelicențiat) pentru transportul gazelor naturale prin conducta ACB consumatorilor din regiunea Transnistreană (zona Râbnița), deoarece [9] prevede că *„La procedura de alocare/restituire a capacității sunt în drept să participe: producătorii, furnizorii de gaze naturale și persoanele juridice străine care participă la schimburile transfrontaliere cu gaze naturale prin rețeaua de transport al gazelor naturale”*, iar [6] are expres stipulată necesitatea specificării tipului și numărului licenței ca una din informațiile obligatorii pentru semnarea contractului de echilibrare dintre partea responsabilă de echilibrare și entitatea de echilibrare, dar SRL „Tiraspoltrangaz” nu deține licență de furnizare a gazelor naturale eliberată de autoritatea competentă pe teritoriul Republicii Moldova. După mai multe consultări cu ANRE s-a decis îndeplinirea prevederilor contractului menționat în baza Hotărârii [8].

La momentul actual mai rămâne de soluționat o problemă - echilibrarea sistemului de transport exploatat de SRL „Tiraspoltrangaz”, cel mai probabil prin procedura de flexibilitate – stocarea unei cantități de gaze naturale în conductele magistrale în baza de contract, contra plată [10].

Altă problemă similară, care derivă din executarea contractului de transport al gazelor naturale prin conducta ACB pentru consumatorii din zona transnistreană Râbnița, poate apărea

în cazul sistării transportului gazelor prin Ucraina pentru consumatorii din regiunea transnistreană și redirecționarea lor prin culoarul transbalcanic în regim revers cu injectarea în Republica Moldova prin PI Ungheni. Aceasta va impune necesitatea semnării unui supliment la contractul în cauză cu introducerea punctelor de intrare/ieșire Ungheni (conducta Iași – Ungheni - Chișinău), Șoldănești (conducta ACB), Rezina (conducta Chișinău – Râbnița), Gura Bâcului (conducta Odesa - Chișinău), Copanca 1 (conducta Ananiev - Tiraspol - Ismail) și Copanca 2 (conductele Șebelincea – Dnepropetrovsc - Crivoi Rog - Ismail și Razdelinaia - Ismail).

4. Concluzii

1. Sistemul de transport al Republicii Moldova are particularități distincte care se manifestă prin faptul că între zonele de operare ale SRL „Moldovatrangaz” și SRL „Tiraspoltrangaz”, cât și între cele ale SRL „Moldovatrangaz” și SA „Ukrtrangaz”, actualmente OGTSU, nu există noduri de măsurare a volumelor de gaze naturale, în particular în perimetrele conductelor magistrale amplasate între PI:

- Alexeevca, Grebeniky, Ananiev, Limanscoe și Căușeni, în primul caz;

- Căușeni (Republica Moldova) și Orlovca (Ucraina), în care conductele de transport ale ambilor operatori traversează hotarul Republicii Moldova - Ucraina de 8 ori, în al doilea caz, fapt care condiționează operarea comună a segmentelor de conducte magistrale din zonele menționate.

2. Particularitățile sistemului de transport al Republicii Moldova în condițiile actuale impun reguli specifice de operare, care semnificativ diferă de cele clasice, stabilite în Codurile europene ale rețelelor de transport.

3. Sistemul de transport al Republicii Moldova în proporție de 95 la sută aparține cu drept de proprietate SA ”Moldovagaz”, în care 50% din acțiuni sunt deținute de SAP ”Gazprom”.

SAP ”Gazprom” mulți ani la rând blochează separarea operatorului sistemului de transport SRL „Moldovatrangaz” din cadru întreprinderii vertical integrate SA ”Moldovagaz”, conform legislației Republicii Moldova, motivând că rețelele magistrale reprezintă o asigurare a rambursării datoriilor istorice ale SA ”Moldovagaz”.

4. Blocarea de către SAP ”Gazprom” a îndeplinirii legislației Republicii Moldova a condiționat retragerea licenței SRL „Moldovatrangaz” și desemnarea începând cu 19.09.2023 a SRL „Vestmoldtrangaz”, care exploata conducta magistrală ”Iași-Ungheni-Chișinău”, în calitate de operator de sistem independent.

5. În continuare urmează a fi soluționată în comun cu Regulatorul încă o problemă - echilibrarea sistemului de transport exploatat de SRL „Tiraspoltransgaz”, cel mai probabil prin procedura de flexibilitate – stocarea unei cantități de gaze naturale în conductele magistrale în baza de contract, contra plată.

LEGAL SOLUTIONS AND PRACTICAL ASPECTS OF OPERATION OF THE NATURAL GAS TRANSMISSION SYSTEM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Abstract

The paper presents the constructive peculiarities of the natural gas transport system of the Republic of Moldova, citing the lack of natural gas measurement fiscal nodes at the property demarcation points between SRL "Moldovatrangaz" and SRL "Tiraspoltransgaz", SRL "Moldovatrangaz" and the Operator of the Transport System from Ukraine, addressed specific legal and political aspects, conditioned by the Transnistrian separatist region. The mentioned particularities impose specific operating rules in relation to the classic European ones, provided by the network code. In order to solve the specified problems, appropriate solutions are identified by concluding the agreement for the transmission in use of the capacity of the transport networks in the trans-Balkan corridor from the unlicensed network operator SRL "Tiraspoltransgaz" to SRL "Moldovatrangaz", signing the operating agreements of virtual interconnection points of segments with a common natural gas balance; other related documents.

BIBLIOGRAFIE

1. Regulilor pieței gazelor naturale, aprobate de ANRTE prin Hotărârea nr. 192/2005 din 22.09.2005, MONITORUL OFICIAL, nr. 132 din 07.10.2005, art. 437.
2. Tonu V., Ceban V. Crearea unei rute alternative pentru aprovizionarea cu gaze naturale. Jurnal de Științe Sociale, Chișinău UTM, ISSN 2587-3490, Vol. III (3), septembrie 2020, pp. 95-103.
3. Legea cu privire la gazele naturale nr. 108 din 27.05.2016, Monitorul Oficial nr.193-203/415 din 08.07.2016.
4. Regulamentul (UE) 2015/703 de instituire a unui cod de rețea privind regulile de interoperabilitate și schimbul de date, aprobat la 30.04.2015 și publicat în Jurnalul Oficial al UE (L 113, 01.05.2015) și încorporat în acquis-ul comunitar al Comunității Energetice prin Decizia 2018/02 / PHLG-EnC a Grupului permanent la nivel înalt al CEn din 12 ianuarie 2018.

5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.683 din 18.06.2004 «Cu privire la aprobarea Regulamentului referitor la ordinea de transmitere a rețelelor de gaze pentru deservire tehnică întreprinderilor de gaze afiliate SA "Moldovagaz"»,

6. Regulile pieței gazelor naturale, aprobate de ANRE prin Hotărârea nr.534/2019 din 20.12.2019, MONITORUL OFICIAL nr. 55-61 din 1.02.2020, art. 199.

7. Legea nr. 249 din 29.07.2022 cu privire la modificarea unor acte normative, Monitorul Oficial nr. 251-256 din 10-08-2022, art. 511.

8. Hotărârea ANRE nr.434 din 07.07.2023 "Cu privire la desemnarea provizorie a SRL "Vestmoldtransgaz", IDNO: 1014600024244 în calitate de operator al sistemului de transport (OST) al gazelor naturale în Republica Moldova, adresa juridică: MD 2088, mun. Chișinău, sat. Ghidighici, Șoseaua Balcani, 7-E".

9. Regulamentul privind accesul la rețelele de transport al gazelor naturale și gestionarea congestiilor, aprobat prin Hotărârea ANRE nr.421/2019, Monitorul Oficial nr. 14-23 din 24-01-2020, art. 61.

10. Tonu V. Soluții de echilibrare a sistemelor de transport și distribuție a Republicii Moldova în spiritul Directivelor Uniunii Europene. Conferința Tehnico-Științifică internațională, Culegeri de articole: Problemele actuale ale urbanismului și amenajării teritoriului, Ediția X-a jubiliară. 27 noiembrie 2020, Chișinău 2021, pag. 317, 0,3 c.t.3.